

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ

МАРТИНИШИН ГАЛИНА РОМАНІВНА

УДК 343.15: 343. 235(477)

**ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА СУКУПНІСТЮ ВИРОКІВ:
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
Бурдін Володимир Миколайович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
заступник декана юридичного факультету
з навчально-методичної роботи

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Дудоров Олександр Олексійович,
Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка,
професор кафедри кримінального права

кандидат юридичних наук, доцент
Созанський Тарас Іванович,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
начальник кафедри кримінального права
та кримінології

Захист відбудеться «3» жовтня 2013 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.725.02 у Львівському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівського державного університету внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26

Автореферат розісланий «2» вересня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Красницький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Питання призначення покарання посідає одне з центральних місць у науці кримінального права. Однак призначення покарання за спеціальними правилами про сукупність вироків тривалий час залишалося поза увагою науковців, оскільки до XIX століття у вітчизняному кримінальному законодавстві не отримувало самостійне законодавче регулювання. Сьогодні, як свідчить судова практика, норма, передбачена ст. 71 КК України, в якій визначено порядок призначення покарання за сукупністю вироків, містить низку недоліків, зумовлених недосконалістю законодавчої техніки під час її конструювання, і залишається складною та суперечливою при її застосуванні на практиці. І хоча законодавцем було зроблено спробу вдосконалити правове регулювання цього питання, але внесення змін до статті 71 КК України Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» від 15 квітня 2008 року не усунуло, а лише породило нові суперечності між окремими її положеннями. Особливої актуальності тема дослідження набула з набранням чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України.

Незважаючи на актуальність цього питання та труднощі у правозастосуванні, зумовлені нечіткістю та суперечливістю положень ст. 71 КК України, науковці приділяють йому поки що недостатньо уваги, висвітлюючи лише окремі аспекти цього питання. Існуючі дослідження зводяться до роз'яснення положень ст. 71 КК України та усталеного підходу до призначення покарання за сукупністю вироків. Так, незважаючи на інтерес науковців до правової природи сукупності вироків, щодо неї в науці кримінального права досі тривають дискусії. Немає єдиного підходу і до вирішення питання про те, з якого часу необхідно призначати покарання за сукупністю вироків. Удосконалення потребує також законодавча регламентація самих правил призначення покарання за сукупністю вироків.

Теоретичну основу для висновків, зроблених у дисертації, становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: А. В. Андрушко, А. А. Ахобєков, М. І. Бажанов, В. М. Білоконеv, Е. В. Благов, Е. А. Борісенко, Д. Ю. Борченко, А. В. Брілліантов, В. М. Бурдін, В. М. Васи́лаш, В. К. Грищук, О. О. Дудоров, Д. С. Дядькін, Є. Ю. Жинкіна, Е. Г. Камишова, А. П. Козлов, Ю. А. Красіков, Н. М. Крупська, В. П. Малков, Н. І. Манцев, В. О. Навроцький, К. В. Ображіїв, Л. М. Палюх, В. І. Пінчук, В. В. Савін, Т. І. Созанський, С. Г. Співак, М. Н. Становський, Н. А. Стручков, М. Т. Тацілін, В. І. Тютюгін, В. М. Урчуков, Т. Г. Чернова, С. Д. Шапченко, Ю. Н. Юшков.

Віддаючи належне напрацюванням науковців, потрібно зазначити, що на сьогодні у вітчизняній кримінально-правовій науці комплексне дослідження питання призначення покарання за сукупністю вироків проведено не було, а розглядалося лише в межах підручників та навчальних посібників із Загальної

частини кримінального права, окремих наукових статей та тез доповідей на науково-практичних конференціях. Водночас необхідність дослідження продиктована потребою вироблення єдиного підходу до вирішення питань, які викликають труднощі у правозастосуванні під час призначення покарання за сукупністю вироків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукової діяльності кафедри кримінального права та криминології Львівського національного університету імені Івана Франка в межах тем «Актуальні кримінально-правові, криминологічні та пенітенціарні проблеми запобігання та протидії злочинності в Україні» (державна реєстрація № 0106U005914), «Теоретико-прикладні проблеми кримінально-правової політики в Україні» (номер державної реєстрації 0110U004074), а також пов'язане з реалізацією Концепції реформування кримінальної юстиції, яка затверджена Указом Президента України 8 квітня 2008 р. №311/2008.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертації полягає в розробці рекомендацій, спрямованих на удосконалення норм кримінального законодавства, і формулюванні пропозицій для судової практики щодо питань призначення покарання за сукупністю вироків.

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

– дати оцінку ступеню розробки проблем призначення покарання за сукупністю вироків у кримінально-правовій літературі, зокрема: окреслити коло питань, щодо яких тривають дискусії; щодо вирішення яких вчені дійшли згоди; виокремити питання, яким у науковій літературі не було приділено належну увагу;

– дослідити регулювання правил призначення покарання за сукупністю вироків в історії вітчизняного кримінального законодавства;

– здійснити порівняльний аналіз кримінального законодавства окремих зарубіжних держав, які належать до різних правових систем, щоб виявити спільні і відмінні риси у врегулюванні питання призначення покарання за сукупністю вироків та, узагальнивши зарубіжний досвід, сформулювати пропозиції щодо удосконалення ст. 71 КК України;

– з'ясувати правову природу сукупності вироків;

– виокремити специфічні ознаки, якими наділене вказане явище і які відрізняють сукупність вироків від інших кримінально-правових явищ, що обумовлюють призначення покарання особі за спеціальними правилами;

– на основі проведеного дослідження розробити рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання призначення покарання за сукупністю вироків.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі призначення покарання за вчинення особою злочину.

Предмет дослідження – призначення покарання за сукупністю вироків.

Методи дослідження обрано з огляду на його об'єкт і предмет. Дослідження здійснювалося з використанням загальнонаукових і спеціальних

методів пізнання. Застосування історико-правового методу дозволило дослідити еволюцію правил призначення покарання за сукупністю вироків (підрозділи 1.2, 2.5, 3.1). Порівняльно-правовий метод застосовувався в процесі порівняння КК України та кримінального законодавства зарубіжних держав, що дало змогу сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного КК України (підрозділ 1.3). За допомогою системно-структурного методу розглянуто призначення покарання за сукупністю вироків як системне явище у його взаємозв'язку з іншими інститутами Загальної частини кримінального права України (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2). Використання догматичного методу дало можливість здійснити аналіз норм чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства, виявити неузгодженості норми ст. 71 КК України із окремими нормами зазначених нормативно-правових актів (підрозділ 2.1). Метод моделювання використано під час розробки проектів нової редакції ст. 71 та ст. 103¹ КК України, що дало змогу запропонувати нові конструкції зазначених статей, а також застосовувався для виявлення чинників, що можуть впливати на вибір способу визначення остаточного покарання, призначеного за сукупністю вироків (підрозділи 2.4, 3.1, 3.2). Використання статистичного методу забезпечило обґрунтування теоретичних положень дисертаційної роботи даними судової статистики (підрозділи 2.5, 3.1). Соціологічний метод застосовано під час вивчення та аналізу матеріалів кримінальних справ, звітів про злочинність і узагальнень судової практики, а також під час проведення анкетування суддів та опрацювання отриманих даних (підрозділи 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1).

Емпіричну базу дослідження становлять дані, отримані в результаті аналізу понад 1000 кримінальних справ, розглянутих Верховним Судом України, апеляційними та місцевими судами Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської, Закарпатської, Київської, Донецької, Харківської областей за 2004–2012 рр. Проведено анкетування працівників судів м. Львова та Львівської області. За результатами анкетування опрацьовано 157 анкет та проаналізовано отримані результати.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням теоретико-прикладних проблем, які виникають під час призначення покарання за сукупністю вироків. Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи викладена у таких положеннях:

уперше:

– сукупність вироків розглянуто через призму множинності злочинів і доведено, що призначення покарання за сукупністю вироків є одним із різновидів наслідків множинності злочинів, а правила, передбачені у ст. 71 КК України, є одними із спеціальних правил призначення покарання за множинності злочинів;

– запропоновано нові правила призначення покарання за сукупністю вироків з урахуванням форми вини, з якою було вчинено злочини, що утворюють множинність;

– аргументовано положення про неможливість призначення покарання за сукупністю вироків неповнолітньому, до котрого за вчинення першого злочину було застосовано примусові заходи виховного характеру при звільненні його від покарання на підставі ст. 105 КК України, і котрий під час застосування до нього таких заходів вчинив новий злочин. З огляду на це запропоновано замінити інститут звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, передбачений в ст. 105 КК України, на інститут звільнення від відбування покарання;

– доведено необхідність обмеження судової дискреції у виборі правил призначення покарання за сукупністю вироків;

удосконалено:

– поняття відбутої частини покарання у ст. 71 КК України, якою потрібно вважати строк (чи розмір покарання) від початку відбування покарання або вступу вироку в законну силу, якщо покарання реально не відбувалось, і до моменту постановлення вироку суду (а не набрання ним законної сили) за другий злочин;

– аргументацію висновку про те, що під час застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру при звільненні від відбування покарання таке процесуальне рішення суду повинно бути виражене у формі обвинувального вироку, а не ухвали суду, як це передбачено у чинному КПК України;

дістали подальший розвиток:

– положення про доцільність закріплення на законодавчому рівні моменту, з якого необхідно призначати покарання за сукупністю вироків. Таким моментом пропонується вважати вступ вироку у першій справі в законну силу;

– положення про те, що остаточне покарання за сукупністю вироків повинно визначатися шляхом повного (зокрема, одночасного виконання покарань) або часткового приєднання. Обґрунтовано положення про те, що спосіб поглинання покарань під час призначення покарання за сукупністю вироків може бути застосований лише як виняток у разі призначення за один із злочинів покарання у виді довічного позбавлення волі;

– аргументація думки про недоцільність встановлення максимальної межі остаточного покарання за призначення покарання за сукупністю вироків.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертації можуть бути використані:

– у науково-дослідній діяльності – під час подальшого дослідження кримінально-правових проблем призначення покарання за сукупністю вироків та інших кримінально-правових явищ, що обумовлюють призначення покарання особі за спеціальними правилами;

– у законодавчій діяльності – для подальшого вдосконалення положень чинного КК України щодо правил призначення покарання за сукупністю вироків (акт впровадження Комітету з питань законодавчого забезпечення

правоохоронної діяльності Верховної Ради України № 04-19/14-3319 від 13 листопада 2012 року);

– у *правозастосовчій діяльності* судів першої інстанції, судів апеляційної та касаційної інстанцій під час розгляду питання про призначення покарання за сукупністю вироків, а також для підготовки узагальнень судової практики і відповідних роз'яснень щодо правозастосування у практиці Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ;

– у *навчальному процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право України», «Кримінальний процес», відповідних спецкурсів, а також у процесі підготовки підручників, навчальних посібників та іншої навчальної літератури, яка використовується під час викладання на юридичних факультетах вищих навчальних закладів (акт впровадження Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького № 1 від 18 квітня 2012 року).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження отримали апробацію у виступах автора на 12 міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародній науковій конференції студентів та аспірантів «Кримінальна політика: історія, сучасність, перспективи. П'яті юридичні читання» (м. Одеса, 2008 р.); Міжнародній науковій конференції молодих вчених «Сьомі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 2008 р.); VIII Міжнародній міжвузівській науково-практичній конференції «Традиции и новации в системе современного российского права» (м. Москва, 3–4 квітня 2009 р.); Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Законодавство кримінально-правового напрямку: стратегія, тактика, техніка. Шості юридичні читання» (м. Одеса, 2009 р.); XV Регіональній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та аспірантів «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів» (м. Запоріжжя, 2010 р.); XVI Регіональній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 2010 р.); XVII Регіональній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Право, суспільство та держава: форми взаємодії» (м. Київ, 2012 р.); XVIII Регіональній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 2012 р.); XIX Регіональній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 2013 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 20 наукових праць, із них – 6 статей у фахових наукових виданнях та 14 інших публікацій виступів, статей та тез доповідей за результатами наукових та науково-практичних конференцій.

Структура дисертації обумовлена логікою та об'єктом дослідження, відображає його мету і задачу. Дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок, з яких основний текст – 186 сторінок, список використаних джерел (208 найменувань) розміщений на 21 сторінці, 5 додатків викладено на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації; висвітлюється ступінь розробки проблеми дослідження; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначаються мета і задача дослідження, його об'єкт та предмет, а також методологічна основа; формулюється наукова новизна; зазначається практичне значення одержаних результатів дослідження та їх апробація.

Розділ 1 «Загальнотеоретичні засади дослідження правил призначення покарання за сукупністю вироків» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан дослідження проблеми у науковій літературі»* вивчено наукові підходи українських і зарубіжних вчених до вирішення проблемних питань, які виникають під час призначення покарання за сукупністю вироків. Аналіз існуючих в науці точок зору щодо призначення покарання за сукупністю вироків дозволив виділити декілька напрямів дослідження цього питання.

Проведено огляд проблемних питань, що стосувалися призначення покарання за сукупністю вироків і піднімалися у науковій літературі, який вкотре довів, що чимало з них залишаються спірними, потребують додаткового осмислення та зумовлюють необхідність проведення комплексного дослідження.

У *підрозділі 1.2 «Вирішення питання призначення покарання за сукупністю вироків в історії вітчизняного кримінального законодавства»* здійснено аналіз історичного розвитку правил призначення покарання за сукупністю вироків. Проведений аналіз дозволив зробити висновок про те, що питання призначення покарання особі, котра під час невідбутої частини покарання, призначеного їй за вчинення попереднього злочину, вчинила новий злочин, упродовж тривалого періоду в історії вітчизняного кримінального законодавства не отримувало належне закріплення і було врегульовано фрагментарно. У чинному КК України законодавцем більшою мірою було враховано здобутки та недоліки попереднього правового регулювання. Водночас чинна редакція статті також не позбавлена багатьох недоліків, що обумовлює необхідність висловлення пропозицій щодо її удосконалення.

У *підрозділі 1.3 «Зарубіжний досвід регулювання призначення покарання за сукупністю вироків»* розглянуто врегулювання правил призначення покарання за сукупністю вироків у кримінальних законодавствах держав, які вчені-

компаративісти відносять до різних типів правових систем, що дало змогу виявити спільні і відмінні риси у врегулюванні цього питання та, узагальнивши зарубіжний досвід, сформулювати пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства. На основі здійсненого аналізу зроблено висновок, що єдиного підходу до визначення правил призначення покарання особі, котра до повного відбуття покарання, призначеного за попереднім вироком, вчиняє новий злочин, немає навіть у законодавствах держав, яких відносять до одного типу правової системи. Обґрунтовано, що для висловлення пропозицій щодо вдосконалення цього питання у законодавстві України варто запозичити досвід держав, які належать до романо-германського типу правової системи. З огляду на здійснений аналіз зроблено конкретні пропозиції.

Розділ 2 «Правила призначення покарання за сукупністю вироків» складається з п'яти підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Правова природа сукупності вироків»* розглядається правова природа сукупності вироків через призму множинності злочинів. Зроблено висновок, що призначення покарання за сукупністю вироків за своєю правовою природою є одним із різновидів наслідків множинності злочинів. Оскільки особа вчинила злочин, їй за вчинення цього злочину було призначено покарання, під час відбування якого вона вчиняє новий злочин, тобто наявні два злочини, які зберігають своє кримінально-правове значення (множинність злочинів) і як наслідок – особі призначають покарання за сукупністю вироків. З огляду на це вважаємо, що правила, передбачені у ст. 71 КК України, треба вважати спеціальними правилами призначення покарання, які можуть бути застосовані у разі наявності в діях особи множинності злочинів.

У підрозділі 2.2 *«Врахування загальних засад призначення покарання при призначенні покарання за сукупністю вироків»* розкрито зміст загальних засад призначення покарання та показано їх роль у призначенні покарання за сукупністю вироків. Обґрунтовано, що, призначаючи покарання за правилами про сукупність вироків, суд спочатку повинен призначити покарання за новий злочин. Доведено, що, призначаючи покарання за сукупністю вироків, суд керується загальними засадами призначення покарання лише тоді, коли призначає покарання за нововчинений злочин. Оскільки, коли суд призначає покарання за сукупністю вироків, то перший вирок у справі вже постановлений і покарання за цим вироком призначалось з урахуванням загальних засад призначення покарання.

У підрозділі 2.3 *«Визначення невідбутої частини покарання, призначеного за попереднім вироком»* аргументовано, що моментом, який розмежовує відбуту та невідбуту частини покарання, потрібно вважати момент постановлення вироку за новий злочин, оскільки саме до цього моменту засуджений продовжує відбувати покарання за вчинений злочин незалежно від діяльності слідчих і судових органів щодо розслідування нового злочину, і відбування такого покарання припиняється у зв'язку з постановленням вироку за новий злочин. Також зроблено висновок, що про визначення невідбутої

частини покарання, крім випадків, які передбачені у п. 26 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003 року № 7, потрібно вести мову і у разі вчинення нового злочину особою, котра відповідно до ст. 84 КК України була звільнена від покарання за хворобою, а після одужання була направлена для його відбування. Однак із застереженням про те, що особі за вчинення першого злочину призначалось покарання. В такому разі невідбутою частиною покарання слід вважати покарання, яке залишилось невідбите у зв'язку з тяжкою хворобою особи, або покарання, яке залишилось після скасування примусових заходів медичного характеру, що застосовувались стосовно особи, котра захворіла на психічну хворобу після постановлення вироку.

Крім цього, критично оцінено позицією Пленуму Верховного Суду України, висловлену у п. 26 вищенаведеної постанови, стосовно того, що невідбутою частиною покарання слід вважати покарання, від відбування якого звільнено неповнолітнього із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Аргументовано, що, відповідно до положень ст. 105 КК України, суд не призначає неповнолітньому покарання і згодом не звільняє від відбування призначеного покарання, застосовуючи примусові заходи виховного характеру, а виносить ухвалу про закриття справи без призначення покарання і застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру. Як висновок, доведено, що невідбутої частини покарання, як такої, немає.

У підрозділі 2.4 «Способи призначення покарання за сукупністю вироків» додатково обґрунтовано положення про те, що покарання за сукупністю вироків може бути призначено одним із таких способів: часткове або повне приєднання покарання, одночасне виконання покарань, яке є різновидом повного приєднання, а також поглинання одного покарання іншим. У контексті визначення способів остаточного покарання, призначеного за сукупністю вироків, запропоновано внести зміни до ст. 71 КК України, якими передбачити положення про те, що під час визначення способу приєднання покарання, суд повинен виходити з того, з якою формою вини було вчинено і новий злочин, і злочин, за який особу вже засуджено.

У підрозділі 2.5 «Особливості призначення покарання за сукупністю вироків неповнолітнім» звернено увагу на те, що, призначаючи неповнолітньому покарання за сукупністю вироків, суд повинен враховувати не лише положення ст. 65 КК України, але й положення ч. 1 ст. 103, яка і визначає особливості такого призначення для неповнолітніх. І лише тоді, керуючись ст. 71 КК України, з урахуванням положень ч. 2 ст. 103 КК України, суд переходить до визначення остаточного покарання за сукупністю вироків.

З огляду на те, що неповнолітня особа ще не сформувалась як особистість зі стійкими аморальними орієнтирами та цінностями, запропоновано зобов'язати суд призначати неповнолітньому покарання шляхом часткового приєднання у випадку вчинення особою, котра була засуджена за необережний злочин, нового необережного злочину невеликої або середньої тяжкості.

Розділ 3 «Перспективи удосконалення правового регулювання правил призначення покарання за сукупністю вироків» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Удосконалення правил призначення покарання за сукупністю вироків щодо повнолітніх осіб» запропоновано авторське визначення цих правил, під якими слід розуміти правила вибору виду покарання та його розміру (строку) під час постановлення вироку щодо особи, котра після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинила новий злочин. Додатково обґрунтовано, що правила призначення покарання за сукупністю вироків необхідно застосовувати з моменту вступу вироку в законну силу. Висловлено пропозиції щодо удосконалення норми ст. 71 КК України. Зокрема, запропоновано закріпити положення про те, що суд зобов'язаний призначити покарання за сукупністю вироків, застосувавши спосіб повного приєднання у випадку, коли хоча б один із злочинів, що входить у сукупність, є умисним. Водночас запропоновано надати суду право призначити покарання шляхом часткового приєднання у випадку вчинення особою, котра була засуджена за необережний злочин, нового злочину через необережність. Однак у такому випадку слід встановити застереження про те, що остаточне покарання, призначене за сукупністю вироків, має бути більшим від покарання, призначеного за новий злочин, а також від невідбутої частини покарання за попереднім вироком, крім випадків, коли за один із злочинів, що входять у сукупність, призначено покарання у виді довічного позбавлення волі. Аргументовано, що невідбута частина додаткового покарання повинна бути приєднана до додаткового покарання, призначеного за новий злочин, за правилами приєднання основного покарання, тобто з урахуванням форми вини, з якою було вчинено обидва злочини, що входять у сукупність, і суд не повинен бути обмежений жодними рамками щодо визначення остаточного додаткового покарання, призначеного за сукупністю вироків.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення правил призначення покарання за сукупністю вироків щодо неповнолітніх осіб» доведено, що за призначення покарання за сукупністю вироків до неповнолітніх повинен бути застосований особливий підхід і визначені спеціальні правила такого призначення. Ці правила повинні зводитись до такого: під час призначення покарання за сукупністю вироків суд зобов'язаний призначити неповнолітньому покарання шляхом повного приєднання невідбутої частини покарання у випадку, коли обидва злочини, що входять у сукупність, є умисними. Водночас зроблено висновок, що доцільно надати суду право призначити покарання шляхом часткового приєднання, зважаючи на ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та всебічне, повне і об'єктивне дослідження всіх обставин справи, у випадку вчинення неповнолітнім, котрий був засуджений за умисний злочин, нового злочину через необережність. Однак підкреслено, що у випадку вчинення

неповнолітнім, якого було засуджено за необережний злочин, протягом невідбутої частини покарання нового умисного злочину це правило застосовуватись не може. Разом з тим, обґрунтовано необхідність покласти на суд обов'язок призначати покарання шляхом часткового приєднання у випадку вчинення неповнолітньою особою, котра була засуджена за необережний злочин, нового необережного злочину невеликої або середньої тяжкості, з огляду на невеликий ступінь суспільної небезпеки особи неповнолітнього і на можливість виправлення такого неповнолітнього менш суворими засобами впливу.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та вирішення питань, які виникають у разі призначення покарання за сукупністю вироків. Основні висновки дисертаційної роботи такі:

1. Історія розвитку кримінального законодавства України свідчить про те, що призначення покарання особі, котра вчинила новий злочин під час невідбутої частини покарання, призначеного їй за вчинення попереднього злочину, у давньоруський період взагалі не було врегульовано, в дореволюційний – було зроблено спроби розмежувати сукупність злочинів та сукупність вироків, і лише у радянський період на законодавчому рівні було визначено спеціальні правила призначення покарання за сукупністю вироків. Чинний КК України, врахувавши здобутки і недоліки попереднього правового регулювання, удосконалив ці правила. Водночас і сьогодні норма, яка регулює порядок призначення покарання за сукупністю вироків, породжує неоднозначні підходи до її застосування на практиці, що обумовлює необхідність її подальшого вдосконалення.

2. Аналіз законодавства зарубіжних держав дозволяє зробити висновок, що з метою вдосконалення законодавчого регулювання питання призначення покарання за сукупністю вироків в Україні доцільно запозичити досвід держав, які належать до романо-германського типу правової системи. Зокрема, видається за доцільне запозичити досвід Республіки Болгарії, Республіки Польщі та Французької Республіки, у законодавстві яких ознакою, яка стає визначальною під час вирішення питання про призначення покарання за сукупністю злочинів чи за сукупністю вироків, є вступ вироку у першій справі в законну силу.

3. Обґрунтовано, що за правовою природою сукупність вироків є одним із різновидів наслідків множинності злочинів, а правила, передбачені у ст. 71 КК України, є одними зі спеціальних правил призначення покарання за множинності злочинів. У зв'язку з цим запропоновано авторське визначення правил призначення покарання за сукупністю вироків як правил вибору виду покарання та його розміру (строку) під час постановлення вироку щодо особи, котра після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинила новий злочин.

4. Для практики призначення покарання важливим залишається питання відмежування відбутої частини покарання від невідбутої. Вважаємо, що повинен існувати єдиний підхід до визначення цієї межі, оскільки вона не визначена законодавцем. Пропонуємо такою межею вважати момент постановлення вироку за новий злочин. Відповідно, відбутою частиною покарання слід вважати строк (чи розмір покарання) від початку відбування покарання або вступу вироку в законну силу, якщо покарання реально не відбувалось, і до моменту постановлення вироку суду (а не набрання ним законної сили) за другий злочин.

5. Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24.10.2003 р. № 7 невідбутою частиною покарання слід вважати покарання, від відбування якого звільнено неповнолітнього із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Однак відповідно до ст. 105 КК України суд не призначає неповнолітньому покарання, а виносить ухвалу про закриття справи і застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру. Отож, невідбутої частини покарання як такої немає. Тому неповнолітньому у цьому випадку не може бути призначено покарання за сукупністю вироків у порядку ст. 71 КК України. З огляду на це запропоновано замінити інститут звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, передбачений в ст. 105 КК України, на інститут звільнення від відбування покарання.

6. Запропоновано частину покарання, яка залишилась у зв'язку із звільненням особи від покарання за хворобою (в порядку ст. 84 КК України), вважати невідбутою частиною покарання. Думається, що невідбутою частиною покарання в такому випадку слід вважати покарання, яке залишилось невідбуте у зв'язку з тяжкою хворобою особи, або покарання, яке залишилось після скасування примусових заходів медичного характеру, що застосовувались стосовно особи, котра захворіла на психічну хворобу після постановлення вироку.

7. Запропоновано правила призначення покарання за сукупністю вироків застосовувати з моменту набрання вироком суду у першій справі законної сили, оскільки лише з цього моменту вирок набуває юридичного значення.

8. Розмір (строк) остаточного покарання за сукупністю вироків може бути визначено одним із таких способів: часткове або повне приєднання покарання, одночасне виконання покарань, яке є різновидом повного приєднання, а також поглинання одного покарання іншим. Однак із застереженням про те, що спосіб поглинання одного покарання іншим може бути застосований лише у випадку призначення за одним із вироків покарання у виді довічного позбавлення волі.

9. Визначаючи спосіб приєднання покарання, суд повинен зважати на те, з якою формою вини було вчинено і новий злочин, і злочин, за який особу вже засуджено. З огляду на це пропонуємо викласти ст. 71 КК України в новій редакції.

10. Запропоновано визначити на законодавчому рівні спеціальні правила призначення покарання за сукупністю вироків неповнолітнім, доповнивши КК України ст. 103-1.

З огляду на зроблені висновки пропонуємо внести такі зміни до КК України:

I. Пропонуємо викласти ст. 71 КК України у такій редакції:

Стаття 71. Правила призначення покарання за сукупністю вироків

1. Правила призначення покарання за сукупністю вироків – це правила вибору виду покарання та його розміру (строку) при постановленні вироку щодо особи, котра після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинила новий злочин.

2. За правилами про сукупність вироків суд до покарання, призначеного за новий злочин, приєднує невідбуту частину покарання, яка залишилась за попереднім вироком.

3. Невідбутою частиною слід вважати частину покарання, яка залишилась на момент постановлення вироку за нововчинений злочин.

4. Остаточне основне покарання за сукупністю вироків може бути призначено одним із таких способів: повне приєднання покарання (зокрема одночасне виконання покарань), часткове приєднання покарання, а також поглинання одного покарання іншим. Спосіб поглинання одного покарання іншим може бути застосований судом лише у випадку призначення за одним із вироків покарання у виді довічного позбавлення волі.

5. Остаточне додаткове покарання (у разі приєднання невідбутої частини додаткового покарання до додаткового покарання, призначеного за новий злочин) може бути призначено одним із таких способів: повного (зокрема одночасного виконання покарань) або часткового приєднання. Призначене за одним із вироків додаткове покарання чи невідбута його частина за попереднім вироком підлягає приєднанню повністю до основного покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків.

6. Суд зобов'язаний призначити покарання шляхом повного приєднання невідбутої частини покарання у випадку, коли хоча б один із злочинів, що входять у сукупність, є умисним. Суд має право призначати покарання шляхом часткового приєднання у випадку вчинення особою, котра була засуджена за необережний злочин, нового злочину через необережність. У разі призначення покарання за сукупністю вироків шляхом часткового приєднання остаточне покарання, призначене за сукупністю вироків, має бути більшим від покарання, призначеного за новий злочин, а також від невідбутої частини покарання за попереднім вироком.

7. Якщо засуджений після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинив два або більше злочини, суд призначає покарання за ці нові злочини за правилами, передбаченими у статті 70 цього

Кодексу, а потім до остаточного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком.

II. Пропонуємо доповнити КК України статтею такого змісту:

Стаття 103-1. Правила призначення покарання за сукупністю вироків неповнолітнім

1. Правила призначення покарання за сукупністю вироків застосовуються до неповнолітньої особи, котра після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинила новий злочин. У такому випадку суд до покарання, призначеного за новий злочин, приєднує частину покарання, яка залишилась невідбута неповнолітнім засудженим за попереднім вироком.

2. Невідбutoю частиною слід вважати частину покарання, яка залишилася на момент постановлення вироку за нововчинений злочин.

3. Остаточне основне покарання за сукупністю вироків неповнолітнім може бути призначено одним із таких способів: повне приєднання покарання (зокрема одночасне виконання покарань) або часткове приєднання покарання.

4. Остаточне додаткове покарання (у разі приєднання невідбutoї частини додаткового покарання до додаткового покарання, призначеного за новий злочин) може бути призначено одним із таких способів: повного (зокрема одночасного виконання покарань) або часткового приєднання. Призначене за одним із вироків додаткове покарання або невідбута його частина за попереднім вироком підлягає приєднанню повністю до основного покарання, остаточного призначеного неповнолітньому за сукупністю вироків.

5. Суд призначає покарання шляхом повного приєднання невідбutoї частини покарання у випадку, коли хоча б один із злочинів, що входять у сукупність, є умисним. Суд має право призначати покарання шляхом часткового приєднання з урахуванням ступеня тяжкості вчинених злочинів та особи винного у випадку вчинення неповнолітнім, котрий був засуджений за умисний злочин, нового злочину через необережність.

6. Суд зобов'язаний призначати покарання шляхом часткового приєднання у випадку вчинення неповнолітньою особою, котра була засуджена за необережний злочин, нового необережного злочину невеликої або середньої тяжкості. У разі призначення покарання за сукупністю вироків шляхом часткового приєднання остаточне покарання, призначене за сукупністю вироків, має бути більшим від покарання, призначеного за новий злочин, а також від невідбutoї частини покарання за попереднім вироком.

7. Якщо неповнолітній після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинив два або більше злочини, суд призначає покарання за ці нові злочини за правилами, передбаченими у статті 70 цього Кодексу, а потім до остаточного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком.

8. У випадку вчинення особою, щодо котрої наявна невідбута частина покарання, призначеного їй за вироком суду у неповнолітньому віці, нового злочину після досягнення повноліття, суд призначає такій особі покарання за сукупністю вироків, керуючись ст. 71 КК України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мартинишин Г. Зарубіжний досвід регулювання питання призначення покарання за сукупністю вироків / Г. Мартинишин // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2009. – Вип. 49. – С. 236–242.

2. Мартинишин Г. Р. Розвиток інституту призначення покарання за сукупністю вироків в історії вітчизняного кримінального законодавства / Г. Р. Мартинишин // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2010. – Вип. 51. – С. 364–371.

3. Мартинишин Г. Р. Правова природа сукупності вироків: поняття та кримінально-правове значення / Г. Р. Мартинишин // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2011. – Вип. 52. – С. 334–341.

4. Мартинишин Г. Р. Способи визначення остаточного покарання при призначенні покарання за сукупністю вироків / Г. Р. Мартинишин // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 520–525 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11mgrzcv.pdf>

5. Мартинишин Г. Р. Пропозиції щодо вдосконалення правил призначення покарання за сукупністю вироків / Г. Р. Мартинишин // Право і суспільство. Серія юридична. – 2012. – № 2. – С. 242–247.

6. Мартынышин Г. Р. Предложения по усовершенствованию правил назначения наказания по совокупности приговоров / Г. Р. Мартынышин // Вопросы российского и международного права. – 2012. – № 11. – С. 128–144.

7. Мартинишин Г. Р. Проблеми застосування способу поглинання покарання у разі призначення покарання за сукупністю вироків / Г. Р. Мартынышин // Кримінальна політика: історія, сучасність, перспективи. П'яті юридичні читання: матеріали міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів (21 листопада 2008 р., Одеса). – С. 159–161.

8. Мартинишин Г. Р. Визначення невідбутої частини покарання, призначеної за попереднім вироком / Г. Р. Мартинишин // 60 річниця прийняття «Загальної декларації прав людини»: збірник наукових статей; за заг. ред. С. М. Тимченка і Т. О. Коломоєць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – С. 157–160.

9. Мартинишин Г. Р. Переведення менш суворого виду покарання в більш суворий у разі призначення покарання за сукупністю вироків / Г. Р. Мартинишин // Сьомі осінні юридичні читання: матеріали міжнародної наукової конференції молодих вчених (28–29 листопада 2008 р., Хмельницький). – С. 77–78.

10. Мартинишин Г. Р. Призначення покарання за сукупністю вироків: порівняльний аналіз кримінального законодавства окремих зарубіжних держав / Г. Р. Мартинишин // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XV регіональної науково-практичної конференції (4–5 лютого 2009 р., Львів). – С. 323–325.

11. Мартынышин Г. Р. Назначение наказания по совокупности приговоров: сравнительный анализ уголовного законодательства Украины и Российской Федерации / Г. Р. Мартынышин // Традиции и новации в системе современного российского права: международная межвузовская научно-практическая конференция студентов и аспирантов (3–4 апреля 2009 г., Москва). – С. 457–458.

12. Мартинишин Г. Р. Порівняльний аналіз правил призначення покарання за сукупністю вироків та за сукупністю злочинів / Г. Р. Мартынышин // Законодавство кримінально-правового напрямку: стратегія, тактика, техніка. Шості юридичні читання: матеріали міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (24 квітня 2009 р., Одеса). – С. 143–145.

13. Мартинишин Г. Р. Момент, з якого необхідно призначати покарання за сукупністю вироків: теоретичні та прикладні проблеми / Г. Р. Мартынышин // Закарпатські правові читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів (28–30 квітня 2009, Ужгород). – С. 189–190.

14. Мартинишин Г. Р. Окремі аспекти законодавчого визначення невідбутої частини покарання, призначеного за попереднім вироком / Г. Р. Мартинишин // Збірник наукових праць Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В. Чорновола. Серія юридичні науки. – 2010. – Вип. 4. – С. 236–242.

15. Мартинишин Г. Р. Роль інституту призначення покарання за сукупністю вироків / Г. Р. Мартинишин // Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (28 квітня 2010 р.). Ч. 3. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – С. 75.

16. Мартинишин Г. Р. Окремі питання призначення покарання за сукупністю вироків / Г. Р. Мартинишин // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XVI регіональної науково-практичної конференції (8–9 лютого 2010 р.). – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – С. 333–335

17. Мартинишин Г. Р. Правова природа сукупності вироків: поняття та кримінально-правове значення / Г. Р. Мартинишин // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XVI регіональної науково-практичної конференції (3–4 лютого 2011 р.). – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2011. – С. 302–303.

18. Мартинишин Г. Р. Врахування загальних засад призначення покарання при призначенні покарання за сукупністю вироків / Г. Р. Мартинишин // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XVII регіональної науково-практичної конференції (26–27 січня 2012 р.). –

Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2012. – С. 345–346.

19. Мартинишин Г. Р. Окремі питання призначення покарання за сукупністю вироків неповнолітнім / Г. Р. Мартинишин // Право, суспільство та держава: форми взаємодії: міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 21–22 березня 2012 р.). – К.: у 3-х томах. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2012. – Т. 3. – С. 52–53.

20. Мартинишин Г. Р. Проблеми призначення покарання за сукупністю вироків неповнолітнім / Г. Р. Мартинишин // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали ХІХ регіональної науково-практичної конференції (7–8 лютого 2013 р.). – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2013. – С. 266–267.

АНОТАЦІЯ

Мартинишин Г. Р. Призначення покарання за сукупністю вироків: кримінально-правове дослідження. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2013.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню та виробленню цілісної концепції спеціальних правил призначення покарання за сукупністю вироків. На підставі вивчення результатів теоретичних досліджень науковців та аналізу чинного законодавства України і судової практики з'ясована правова природа сукупності вироків, виокремлено та вирішено низку проблемних питань, які виникають під час призначення покарання за сукупністю вироків. Здійснено короткий огляд історії розвитку кримінального законодавства та узагальнено зарубіжний досвід регулювання питання призначення покарання за сукупністю вироків. З'ясовано порядок призначення покарання за сукупністю вироків. Запропоновано авторське визначення спеціальних правил, які застосовуються під час призначення покарання за сукупністю вироків. Визначено момент, з настанням якого необхідно призначати покарання за сукупністю вироків. Запропоновано авторське визначення відбутої частини покарання. З'ясовано способи визначення остаточного покарання, призначеного за сукупністю вироків. Запропоновано концептуально новий підхід до визначення остаточного покарання за сукупністю вироків, в основу якого покладено форму вини особи. Окреслено коло проблемних питань, що стосуються призначення покарання за сукупністю вироків неповнолітнім, і запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: спеціальні правила, множинність злочинів, наслідки множинності злочинів, призначення покарання, сукупність вироків, невідбута частина покарання, остаточне покарання.

АННОТАЦИЯ

Мартынышин Г. Р. Назначение наказания по совокупности приговоров: уголовно-правовое исследование. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология, уголовно-исполнительное право. – Львовский государственный университет внутренних дел МВД Украины, Львов, 2013.

Диссертация посвящена комплексному исследованию и обоснованию целостной концепции специальных правил назначения наказания по совокупности приговоров. Необходимость совершенствования правил назначения наказания по совокупности приговоров, предусмотренных в ст. 71 УК Украины, обусловлена несовершенством законодательного регулирования данного вопроса, наличием в уголовно-правовой науке различных подходов к его решению, а в судебной практике – затруднений, связанных с неоднозначной трактовкой и применением положений ст. 71 УК Украины. В работе рассмотрены некоторые особенности правил назначения наказания по совокупности приговоров. Предложены изменения, направленные на усовершенствование законодательного регулирования вопроса назначения наказания по совокупности приговоров.

На основании изучения результатов теоретических исследований ученых, анализа действующего законодательства Украины и судебной практики исследована правовая природа совокупности приговоров, выделены и решены проблемные вопросы, возникающие при назначении наказания по совокупности приговоров. Проведен краткий обзор истории развития уголовного законодательства и зарубежного опыта регулирования вопроса назначения наказания по совокупности приговоров. Определён порядок назначения наказания по совокупности приговоров. Автором высказывается мнение о том, что совокупность приговоров не является отдельным видом множественности преступлений, а лишь одной из разновидностей последствий множественности, а правила, предусмотренные в ст. 71 УК Украины, являются специальными правилами при множественности преступлений. В связи с этим, по мнению диссертанта, правильнее вести речь о назначении наказаний по специальным правилам о совокупности приговоров, которые следует понимать как правила выбора вида наказания и его размера (срока) при вынесении приговора относительно лица, которое после вступления обвинительного приговора суда в законную силу, но к полному отбытию основного или дополнительного наказания, назначенного по этому приговору, совершило новое преступление.

Определен момент, с наступлением которого необходимо назначать наказание по совокупности приговоров. Таким моментом предлагается считать вступление приговора по первому делу в законную силу. Предложено авторское определение отбытой части наказания. Моментом, который отделяет

отбытую от неотбытой части наказания, по мнению автора, является вынесение приговора за новое преступление. Следовательно, отбытой частью наказания предлагается считать срок от начала отбывания наказания или вступления приговора в законную силу, если наказание реально не отбывалось, до момента вынесения приговора суда (а не вступления в законную силу) за второе преступление.

Выяснено способы определения окончательного наказания, назначенного по совокупности приговоров. Предложен концептуально новый подход по определению окончательного наказания по совокупности приговоров, в основе которого лежит форма вины лица. Определен круг проблемных вопросов, касающихся назначения наказания по совокупности приговоров несовершеннолетним, и предложены пути их решения. В частности, аргументировано положение о невозможности назначения наказания по совокупности приговоров несовершеннолетнему, к которому за совершение первого преступления были применены принудительные меры воспитательного характера при освобождении его от наказания на основании ст. 105 УК Украины и который при применении к нему таких мер совершил новое преступление. Учитывая это, предложено заменить институт освобождения от наказания с применением принудительных мер воспитательного характера, предусмотренный в ст. 105 УК Украины, на институт освобождения от наказания.

В диссертации доведено необходимость ограничения судебной дискреции при выборе правил назначения наказания по совокупности приговоров. Рассмотрён порядок назначения наказания по совокупности приговоров, в связи с чем предложено исключить максимальный предел совокупного окончательного наказания, которое может быть назначено по совокупности приговоров. В подтверждение этой позиции в работе наведено ряд аргументов.

Ключевые слова: специальные правила, множественность преступлений, последствия множественности преступлений, назначение наказания, совокупность приговоров, неотбытая часть наказания, окончательное наказание.

ANNOTATION

Martynyshyn G. Imposing a Punishment In Case of the Totality of Sentences: Criminal Law Research. – Manuscript rights reserved.

Thesis for scientific degree of candidate of legal sciences on speciality 12.00.08 – Criminal law and Criminology, Criminal-Executive law. – Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, 2013.

The thesis is devoted to the complex research and formation of the complete concept of the special rules of imposing a punishment in case of the totality of sentences. On the ground of studying the results of theoretical researches made by scientists, as well as the analysis of the current legislation of Ukraine and the judicial

practice, legal nature of the totality of sentences is found out, a set of issues arising during imposing a punishment in case of the totality of sentences are outlined and resolved. A short survey of the history of criminal legislation development is made and the foreign experience in regulating an issue of imposing a punishment in case of the totality of sentences is covered. An order of imposing a punishment in case of the totality of sentences is find out. The author's definition of the special rules which are applied to imposing a punishment in case of the totality of sentences is suggested. A moment when it is necessary to impose a punishment in case of the totality of sentences is determined. The author's definition of a remanent part of punishment is suggested. Means of determining the final punishment which is imposed in case of the totality of sentences are find out. Conceptually new approach to determining the final punishment imposed in case of the totality of sentences is suggested basing on the form of a person's guilt. A set of issues concerning imposing a punishment to juvenile criminals in case of the totality of sentences is outlined and ways of their resolving are suggested.

Key words: special rules, multiplicity of crimes, effects of multiple crimes, imposing a punishment, totality of sentences, remanent part of punishment, final punishment.